

To ni prav in je večkrat celo škodljivo. Oče Kneipp pravi: »Krajša ko je mrzla kopel, boljša je«. — Nadalje piše Kneipp: »Kopel, ki traja dalje kakor tri do pet minute, ni vredna nič. Dolgotrajna kopel škoduje, ne da bi okrepčala, ona le utruja človeka.« — Zapomnite se tedaj — otroci — da hitra kopel telesu zdravje vzdržuje, a dolga človeka slabi. Tudi pazi, da se ne koplješ, ako te mrazi; pojdi v vodo, ko si se segrel. Po kopeli se naglo obleci in se dobro razhodi. — Potem boš pa imel dober tek, boš dobro spal, boš vesel in krepek.

— Večer. —

*Večer — misli sladkih tkalec —
temno je zaveso stkal,
dvignil na nebo kazalec,
zvezde prve tam prižgal.*

*Cvetk na polju šepetanje
vzpokojil je, dalje šel,
vrgel v gnezda ptičkam sanje,
pesem uspavanko pel ...*

*Beli dvori, bele hiše —
on si vanje pot dobi,
sladko peva, mehko riše
božji raj v pokoj vesti ...*

Fran Žgur.

FR. PALNAK:

Slike iz živalstva. —

ŽIVLJENJE V AMERIŠKEM PRAGOZDU.

I.

naslednji sliki stopamo na zahodno polovico naše zemeljske oble, kjer se razprostira od severa do juga novi svet — Amerika. Drugačno lice ima ta poloviica kakor vzhodna, na kateri živimo tudi mi, in kadar čitamo zlasti o bogastvu prirode ameriške, se nam zdi praviljično in čudovito. Zemlja je tam druga, drugo je podnebje, druge rastline rasto tam in žive druge živali. In izmed najbogatejših in najbučnejših prirodnin in krajev na svetu so gosti, bujni pragozdi, ki se raztezajo po Južni Ameriki od znožja zahodnih Kordiljer čez vso brazilsko nižino, malone od Velikega pa prav do samega Atlantskega oceana.

V te pragozde se obrnemo, kjer živi prekipevajoče življenje, ki jih namakajo južno dolgotrajno deževje in velike reke, ki stopajo iz svojih strug. In vsa ta voda se zbira spet v Amazonskem veletoku, ki nosi vso

ogromno vodno množino v Atlantski ocean. Po obeh bregovih veletoka in po bregovih njegovih dotokov pa se razprostirajo gozdovi, polni velike, divje, neukročene prirode. Tu kipi in kaplja, vre in izvira v sočnati zemlji samih kalilnih sil, tu mrgoli divjačine in žužkov, metuljev je tukaj več kakor nikjer drugje na zemlji; oblačijo se v bujno krasoto barv vročega podnebja. Voda izpira in izpodjeda na svojih bregovih prastara drevesa, druga trohne v zatohlih, skritih hodnikih po pragozdu. Mrtve živali in gnile rastline gnoje tla vedno manovo, in iz jarkov ti pričara neizčrpno bogastvo prirode vedno novo rast.

Ne najdeš pota v ta pragozd; nerazvozljive zavijalke ti ga zapirajo vsepovsod med gostim drevjem in grmovjem; nepristopen leži pragozd od davnih časov v svoji zeleni temotnosti. V njem še kraljujejo palme

v rajskem miru, pri njihovih nogah pa raste praprot z leseniimi debli. Pod visokimi lavorovimi drevesi rasto v zelenkastem miraku najraznovrstnejše širokolistne rastline; drevo, iz katenega debela jemljejo gumi, ima tu svojo domovino. In še drugo drevo, ki nam je dober znanec, raste tukaj. Njegovi cvetovi rasto naravnost iz debela, in njegovi kumarčasti, rumenkastordeči plodovi zoré v vsakem času v večnem brazilskem poletju. V gozdu raste divje, a še pred odkritjem Amerike so ga gojili Indijanci ter so napravljali iz njega kakao in čokolado. Tudi dišeča vanilija sodi med prečudne goste pragozdo, in njegovi žužki jo oplodé, da zore na njej plodovi.

Kakor je v pragozdu raznotero rastlinstvo, prav tako je njegovo živalstvo.

Samih kolibrijev, prečudno lepih ptičkov, je znanih okrog štiristo vrst in vsi živijo po teh krajih. Največji od njih je velik kakor naša tre-

sorepka, najmanjši je malo večji kakor čmrlj. Vsi imajo tanke nožice, s katerimi se obešajo na cvetove, vsi dolg, kakor igla tenak kljun in v njem razcepljen jezik, ki ga prožijo kakor žolna ter ga pomaljšajo v cvetove. Tam lovijo predrobne žužke, srkajo sladke sokove ter izvršujejo tudi medsebojno prašenje dolgovenčastih cvetic. Kakor metulji veščeci letajo okolo, vsem pa žari njihovo perje in se lesketa v najkrasnejših barvah. Zdaj se blišči kakor zlato in brušeno drago kamenje, zdaj zeleno, zdaj rdeče, pri tem višnjevo, pri onem zlatorumeno. Zlasti glavo in grlo jim pokriva drobno, luskavo perje, ki se izpreminja v najčistejših in najživejših barvah. Mnoge krasi še perjanica ali pa pernat ovratnik ali se ponašajo z dolgimi peresi v repu. Vedno so po drevju, tiho čvrče ali žvrgole, se vrte, vise v zraku, se vznášajo naravnost kvišku, padajo od veje do veje, in videti je, kakor bi frčali po zraku sami pisani cvetovi.

Med malimi kolibriji se motajo v velikih jatah raznovrstne papige; tu velika amazonska, vsa zelena, le po čelu modra in po grlu rumena, zgib na perotnicah in stranska repna peresa so ji rdeča. Tam kriči z neprijetnim glasom dolgorepi arara svoj »ara-ra« ter leta počasi med drevjem. Po glavi, vratu, plečah, prsih in trebuhu je rdeč kakor škrlat, hrbet in podrepje sinje kako vedro nebo, dolgi rep ima živo višnjevo in rdeč, peruti pa so mu zelene, rdeče in modro pisane. Po teh pragozdih so obljudene vse rastline, vse vodice, vsi kotiški; vsepovsod je življenje in le življenje.

Ob solnčnem vzhodu in zahodu se razlega z drevesnih vrhov neznanstvo rjovenje; mislil bi človek, da se kregajo vse živali v gozdu. Pa so le opice vriskači. Na drevesu jih sedi celo krdele, dolgočapijo se ter zro topo in zbočka druga v drugo. Kar se oglasi tista, ki s kričanjem vedno začenja, in tuleč, vreščeč, njoveč, kruleč in z vriski se zadere več zbor. Na podjezični kosti ima vriskač kloščen bobnič, s katerim poveča in menjava sicer majhna žival svoj glas tako neirečeno.

Tisti, ki »poje naprej«, utihne in mahoma je tiho vsa tolpa, dokler spet ne prične njihov kapelnik.

Tudi opic ima južnoameriški pragozd mnogo vrst, a vse se ločijo od navadno nerepatih opic v starem svetu najbolj po tem, da imajo vse dolg rep, ki jim je peta roka. Na njegov močni gibljivi konec se obeša opica za vejo z glavo navzdol, z njim se ujame v skoku za drugo vejo, z njim si pobira živež, z njim največ prijemlje.

Rep je za večino teh trapastih živali vse, brez njega bi ne mogle živeti. Pomaga jim pri plezanju, vedno se oprijemlje z njim, in ima ga tako v časti, da si ga ovije pri spanju, ko ga ne rabi, okrog lastne roke. Preizvrsten čut v njegovem koncu jim daje priliko, da se kar najbolj uspešno okoriščajo s tem čudnim prirodnim darom. Rep jim nadomešča celo duševno in telesno živahnost njihovih sorodnikov iz starega sveta, ki je ameriške opice nimajo.

